ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 6ης Ιουλίου 2000 *

Στην υπόθεση C-236/99,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους G. Valero Jordana, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, και O. Couvert-Castéra, δημόσιο υπάλληλο κράτους μέλους αποσπασμένο στην ίδια υπηρεσία, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

προσφεύγουσα,

κατά

Βασιλείου του Βελγίου, εκπροσωπουμένου από την A. Snoecx, σύμβουλο στη γενική διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, Εξωτερικού Εμπορίου και Συνεργασίας για την Ανάπτυξη, επικουρούμενη από τους F. P. Louis και A. Vallery, δικηγόρους Βρυξελλών, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία του Βελγίου, 4, rue des Girondins,

καθού,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

που έχει ως αντικείμενο να διαπιστωθεί ότι το Βασίλειο του Βελγίου, ανακοινώνοντας στην Επιτροπή πρόγραμμα θέσεως σε εφαρμογή της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (ΕΕ L 135, σ. 40), το οποίο δεν συνάδει προς την εν λόγω οδηγία όσον αφορά την Περιφέρεια των Βρυξελλών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία αυτή και, συγκεκριμένα, από το άρθρο της 17,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. C. Moitinho de Almeida, πρόεδρο τμήματος, R. Schintgen, J.-P. Puissochet, G. Hirsch και την F. Macken (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs,
γραμματέας: D. Louterman-Hubeau, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 26ης Ιανουαρίου 2000,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 16ης Μαρτίου 2000,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 23 Ιουνίου 1999, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ, προσφυγή με την οποία ζητεί να διαπιστωθεί ότι το Βασίλειο του Βελγίου, ανακοινώνοντάς της πρόγραμμα θέσεως σε εφαρμογή της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (ΕΕ L 135, σ. 40, στο εξής: οδηγία), το οποίο δεν συνάδει προς την εν λόγω οδηγία όσον αφορά την Περιφέρεια των Βρυξελλών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία αυτή και, συγκεκριμένα, από το άρθρο της 17.

2 Κατά το άρθρο 1, η οδηγία αφορά τη συλλογή, την επεξεργασία και την απόρριψη αστικών λυμάτων, καθώς και την επεξεργασία και την απόρριψη λυμάτων από ορισμένους βιομηχανικούς τομείς.

3 Το άρθρο 2 της οδηγίας ορίζει ως «αστικά λύματα» «τα οικιακά λύματα ή το μείγμα οικιακών με βιομηχανικά λύματα ή/και όμβρια ύδατα».

4 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας προβλέπει ότι για τα αστικά λύματα των οποίων η απόρριψη πραγματοποιείται σε ύδατα υποδοχής που θεωρούνται ευαίσθητες περιοχές, κατά το άρθρο 5, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να υπάρχουν δίκτυα αποχετεύσεως το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 1998 για τους οικισμούς με ισοδύναμο πληθυσμό άνω των 10 000. Το άρθρο 2 της οδηγίας ορίζει

τον ισοδύναμο πληθυσμό ως «το αποικοδομήσιμο οργανικό φορτίο που παρουσιάζει βιομηχανικές ανάγκες σε οξυγόνο πέντε ημερών (DBO5) ίσες προς 60 gr/ημέρα».

5 Στο άρθρο 4 της οδηγίας αναφέρονται οι γενικοί κανόνες που εφαρμόζονται στα αστικά λύματα.

6 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας ορίζει ότι τα κράτη μέλη προσδιορίζουν, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1993, τις ευαίσθητες περιοχές, σύμφωνα με τα κριτήρια που καθορίζονται στο παράρτημα ΙΙ της οδηγίας. Η παράγραφος 2 της παραπάνω διατάξεως προβλέπει ότι «Τα κράτη μέλη μεριμούν ώστε, πριν από την απόρριψή τους σε ευαίσθητες περιοχές, τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα, να υποβάλλονται, το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1998, σε επεξεργασία αυστηρότερη από εκείνη που περιγράφεται στο άρθρο 4, για όλες τις απορρίψεις από οικισμούς με ισοδύναμο πληθυσμό άνω των 10 000».

7 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας ορίζει ότι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις που οφείλονται σε τεχνικά προβλήματα και για γεωγραφικά καθορισμένες ομάδες πληθυσμού, τα κράτη μέλη μπορούν να υποβάλουν ειδική αίτηση στην Επιτροπή, προκειμένου να τους δοθεί μεγαλύτερη προθεσμία για να συμμορφωθούν με το άρθρο 4. Κατά την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, στη δεόντως αιτιολογημένη αίτηση εκτίθενται οι προς αντιμετώπιση τεχνικές δυσκολίες και προτείνεται πρόγραμμα δράσης, σύμφωνα με χρονοδιάγραμμα κατάλληλο για την επίτευξη του στόχου της οικείας οδηγίας· το χρονοδιάγραμμα αυτό πρέπει να περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα θέσεως σε εφαρμογή της οδηγίας, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 17. Η παράγραφος 3 προβλέπει ότι η προθεσμία της παραγράφου 1 δεν μπορεί να παραταθεί πέραν της 31ης Δεκεμβρίου 2005.

8 Το άρθρο 17 της οδηγίας ορίζει ότι, το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1993, τα κράτη μέλη καταρτίζουν πρόγραμμα για την εφαρμογή της οδηγίας και ενημερώνουν την Επιτροπή σχετικά με το πρόγραμμα αυτό, το αργότερο μέχρι τις 30 Ιουνίου 1994.

9 Στο Βέλγιο, ο νόμος της 8ης Αυγούστου 1980 ανήγαγε τον καθαρισμό των αστικών λυμάτων σε ζήτημα περιφερειακής σημασίας, το οποίο εμπίπτει, έκτοτε, στις αρμοδιότητες των διαφόρων περιφερειών του Βασιλείου του Βελγίου.

10 Στις 23 Μαρτίου 1994, η κυβέρνηση της Περιφέρειας των Βρυξελλών έλαβε απόφαση σχετική με την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, η οποία ορίζει ότι η εν λόγω περιφέρεια πρέπει να εφοδιαστεί με δίκτυο αποχετεύσεως ανταποκρινόμενο στις απαιτούμενες προδιαγραφές, καθώς και με σύστημα καθαρισμού των υδάτων πριν από την απόρριψή τους, έως τις 31 Δεκεμβρίου 1998. Εξάλλου, στην εν λόγω απόφαση, ο ποταμός Senne, στον οποίο απορρίπτονται τα λύματα του πολεοδομικού συγκροτήματος των Βρυξελλών, χαρακτηρίζεται, επίσης, ως ευαίσθητη περιοχή υπό την έννοια της οδηγίας, όσον αφορά την Περιφέρεια των Βρυξελλών.

11 Με επιστολή της 28ης Μαΐου 1996, η Περιφέρεια των Βρυξελλών ανακοίνωσε στην Επιτροπή πρόγραμμα εξυγίανσης για τον καθαρισμό των αστικών λυμάτων, στο οποίο προβλεπόταν η συλλογή και ο καθαρισμός των λυμάτων για τα τέλη του 2003. Με την ίδια επιστολή, ζήτησε από την Επιτροπή παράταση της προθεσμίας που απαιτούνταν για τη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, εν όψει των ορίων του προϋπολογισμού και των επενδύσεων που βρίσκονταν σε εξέλιξη.

12 Με επιστολή της 3ης Ιουλίου 1996, οι βελγικές αρχές διαβίβασαν στην Επιτροπή, στο πλαίσιο της υποχρέωσής τους να της διαβιβάσουν πρόγραμμα θέσεως σε εφαρμογή της οδηγίας, το πρόγραμμα που καταρτίστηκε για την Περιφέρεια των Βρυξελλών. Με επιστολή της 30ής Σεπτεμβρίου 1997, η Επιτροπή επέστησε την προσοχή των βελγικών αρχών στην ασυμφωνία του εν λόγω προγράμματος προς την οδηγία. Οι βελγικές αρχές απάντησαν με επιστολή της 18ης Νοεμβρίου 1997.

13 Με επιστολή της 27ης Μαΐου 1998, η Επιτροπή, εκτιμώντας ότι το πρόγραμμα θέσεως σε εφαρμογή που της ανακοίνωσε το Βασίλειο του Βελγίου δεν ήταν σύμ-

φωνο προς την οδηγία όσον αφορούσε την Περιφέρεια των Βρυξελλών, με έγγραφο οχλήσεως ζήτησε από το εν λόγω κράτος να της υποβάλει τις παρατηρήσεις του σχετικά με ενδεχόμενη παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει από την εν λόγω οδηγία.

14 Μη έχοντας λάβει απάντηση από τις βελγικές αρχές, η Επιτροπή απηύθυνε, στις 17 Δεκεμβρίου 1998, αιτιολογημένη γνώμη στο Βασίλειο του Βελγίου, επειδή, κατά παράβαση της οδηγίας και, συγκεκριμένα, του άρθρου της 17, της ανακοίνωσε πρόγραμμα θέσεως σε εφαρμογή της οδηγίας που δεν συμβιβαζόταν με αυτήν όσον αφορά την Περιφέρεια των Βρυξελλών.

15 Με επιστολές της 25ης Ιανουαρίου και της 17ης Μαρτίου 1999, οι βελγικές αρχές ενημέρωσαν την Επιτροπή σχετικά με την πρόοδο των διαδικασιών συνάψεως συμβάσεων για την ανάθεση των εργασιών κατασκευής σταθμών καθαρισμού, αναγκαίων για τη συμμόρφωση προς την οδηγία.

16 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει την παρούσα προσφυγή.

17 Υπενθυμίζοντας ότι, αποδεδειγμένα, ο οικισμός των Βρυξελλών έχει αριθμό ισοδυνάμων πληθυσμών ανώτερο από 10 000 και ότι οι βελγικές αρχές χαρακτήρισαν, κατά το άρθρο 5 της οδηγίας, τη λεκάνη του ποταμού Senne ως ευαίσθητη περιοχή, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι βελγικές αρχές όφειλαν, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3 της οδηγίας, να εξασφαλίσουν τη δημιουργία δικτύου αποχετεύσεως στην Περιφέρεια των Βρυξελλών, το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1998.

18 Η Επιτροπή εκτιμά, επίσης, ότι οι βελγικές αρχές όφειλαν, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 5 της οδηγίας, να μεριμνήσουν ώστε τα λύματα του πολεοδομικού συγκροτήματος των Βρυξελλών να υποβάλλονται, πριν από την απόρριψή τους στον ποταμό Senne, σε δευτεροβάθμια επεξεργασία ή σε συμπληρωματική επεξεργασία του αζώτου και του φωσφόρου. Μια τέτοια επεξεργασία έπρεπε να εκτελεστεί το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1998.

19 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το Βασίλειο του Βελγίου, όπως προκύπτει από το πρόγραμμα θέσεως σε εφαρμογή που της διαβίβασε, δεν τήρησε τις προθεσμίες που έταξε η οδηγία σχετικά με τη δημιουργία δικτύου αποχετεύσεως και συστήματος επεξεργασίας των αστικών λυμάτων στην Περιφέρεια των Βρυξελλών, οπότε παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 17 της οδηγίας.

20 Πρέπει να σημειωθεί, εκ προοιμίου, ότι το Βασίλειο του Βελγίου αναγνωρίζει ότι δεν μετέφερε εμπρόθεσμα στο εσωτερικό του δίκαιο την οδηγία και, συγκεκριμένα, το άρθρο της 17.

21 Προς άμυνά της, η Βελγική Κυβέρνηση, αποδεχόμενη ότι παρέβη την υποχρέωση του άρθρου 17 της οδηγίας, επικαλείται, πρώτον, το γεγονός ότι οι δυσχέρειες που προκλήθηκαν από τη διαδικασία θεσμικής μεταρρυθμίσεως, την οποία όφειλε να φέρει σε πέρας κατά την τελευταία τριακονταετία, προκειμένου να διατηρήσει την ενότητά της και τις βασικές αρχές του κράτους δικαίου, αποτελούν εξαιρετικές περιστάσεις, οι οποίες εξηγούν και δικαιολογούν τα προβλήματα που παρατηρήθηκαν στην Περιφέρεια των Βρυξελλών. Σύμφωνα με τη Βελγική Κυβέρνηση, οι εν λόγω περιστάσεις αποτελούν γεγονός ανωτέρας βίας, στο μέτρο που πρόκειται για ασυνήθιστες δυσχέρειες, ανεξάρτητες από τη βούληση του Βασιλείου του Βελγίου.

22 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι δυσχέρειες που επικαλείται η Βελγική Κυβέρνηση είναι αποκλειστικά εσωτερικής φύσεως, εφόσον απορρέουν από την πολιτική και διοικητική της οργάνωση, και, ως εκ τούτου, δεν συνιστούν περίπτωση ανωτέρας βίας.

23 Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί καταστάσεις της εσωτερικής του έννομης τάξεως, συμπεριλαμβανομένων αυτών που απορρέουν από την ομοσπονδιακή του οργάνωση, προκειμένου να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και προθεσμιών που επιβάλλει μια οδηγία (βλ. συναφώς, αποφάσεις της 15ης Οκτωβρίου 1998, Επιτροπή κατά Βελγίου, C-326/97, Συλλογή 1998, σ. I-6107, σκέψη 7, και της 13ης Απριλίου 2000, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-274/98, Συλλογή 2000, σ. I-2823, σκέψεις 19 και 20).

24 Η Βελγική Κυβέρνηση δεν μπορεί, επομένως, να επικαλεστεί αυτή την κατάσταση για να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την οδηγία.

25 Ακολούθως, η Βελγική Κυβέρνηση εκθέτει ότι, σε συνέχεια της επιστολής της Περιφέρειας Βρυξελλών, της 28ης Μαΐου 1996, με την οποία οι βελγικές αρχές ζήτησαν από την Επιτροπή παράταση της προθεσμίας που απαιτούνταν για τη μεταφορά της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη, η Επιτροπή όφειλε, κατά το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 10 ΕΚ), να λάβει υπόψη τις ενδεχόμενες δυσχέρειες που θα αντιμετώπιζε το εν λόγω κράτος μέλος. Ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή έπρεπε, επομένως, είτε να προτείνει τροποποίηση της οδηγίας, ώστε να παραταθεί η προθεσμία που αυτή προβλέπει, είτε να αναβάλει την άσκηση της προσφυγής λόγω παραβάσεως.

26 Αφενός, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, ελλείψει τροποποίησεως της οδηγίας από τον κοινοτικό νομοθέτη για την παράταση των προθεσμιών θέσεως σε εφαρμογή, τα κράτη μέλη οφείλουν να συμμορφώνονται προς τις αρχικά ταχθείσες προθεσμίες.

27 Δεδομένου ότι τέτοια τροποποίηση δεν επήλθε και λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η Βελγική Κυβέρνηση στηρίζει την άμυνά της σε φερομένη περίπτωση ανωτέρας βίας, το εν λόγω επιχείρημα της Βελγικής Κυβερνήσεως δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και προθεσμιών που επιβάλλει η οδηγία.

28 Αφετέρου, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, στο σύστημα που καθιερώνει το άρθρο 226 ΕΚ, η Επιτροπή διαθέτει διακριτική εξουσία να ασκεί προσφυγή λόγω παραβάσεως και δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να κρίνει τη σκοπιμότητα ασκήσεως της εξουσίας αυτής (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 1990, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-209/88, Συλλογή 1990, σ. I-4313, σκέψη 16).

29 Επομένως, η Βελγική Κυβέρνηση δεν μπορούσε να απαιτήσει από την Επιτροπή την αναβολή άσκησης της παρούσας προσφυγής λόγω παραβάσεως.

30 Τέλος, η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η Επιτροπή όφειλε, επίσης, κατά το άρθρο 10 ΕΚ, να αιτιολογήσει την άρνησή της να ικανοποιήσει το αίτημα της Βελγικής Κυβερνήσεως για παράταση των προθεσμιών που προβλέπονταν στην οδηγία.

31 Πρέπει να διευκρινιστεί ότι, παρόλον ότι το άρθρο 8 της οδηγίας παρέχει στις εθνικές αρχές τη δυνατότητα να υποβάλουν στην Επιτροπή αίτηση για παράταση της προθεσμίας που διαθέτουν για να συμμορφωθούν με το άρθρο 4 της οδηγίας, η Βελγική Κυβέρνηση επισήμανε, στις παρατηρήσεις που υπέβαλε στο Δικαστήριο, ότι ουδέποτε είχε ζητήσει να επωφεληθεί από την εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως για να δικαιολογήσει την αίτηση παράτασης της προθεσμίας θέσεως σε εφαρμογή της οδηγίας, την οποία υπέβαλε με την ανακοίνωση του προγράμματος εξυγίανσης της 28ης Μαΐου 1996.

32 Όσον αφορά το επιχείρημα σχετικά με την υποτιθέμενη παράβαση του άρθρου 10 ΕΚ, αρκεί η διαπίστωση ότι, εν πάση περιπτώσει, το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε την άρνησή της να χορηγήσει παράταση της προθεσμίας που έτασσε η οδηγία δεν δικαιολογεί τη μη τήρηση των εντεύθεν υποχρώσεων που υπείχε το Βασίλειο του Βελγίου.

33 Δεδομένου ότι με το πρόγραμμα θέσεως σε εφαρμογή, που το Βασίλειο του Βελγίου διαβίβασε στην Επιτροπή, δεν τηρούνταν οι προθεσμίες που έταξε η οδηγία όσον αφορά τη δημιουργία δικτύου αποχετεύσεως και συστήματος επεξεργασίας των αστικών λυμάτων στην Περιφέρεια των Βρυξελλών, η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να κριθεί βάσιμη.

34 Κατά συνέπεια, πρέπει να αναγνωριστεί ότι το Βασίλειο του Βελγίου, ανακοινώνοντας στην Επιτροπή πρόγραμμα θέσεως σε εφαρμογή της οδηγίας, το οποίο δεν συνάδει προς την εν λόγω οδηγία όσον αφορά την Περιφέρεια των Βρυξελλών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 17 της οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

35 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα. Δεδομένου ότι η Επιτροπή διατύπωσε σχετικό αίτημα και το Βασίλειο του Βελγίου ηττήθηκε, επιβάλλεται να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) **Το Βασίλειο του Βελγίου, ανακοινώνοντας στην Επιτροπή πρόγραμμα θέσεως σε εφαρμογή της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, το οποίο δεν συνάδει προς την οικεία οδηγία όσον αφορά την Περιφέρεια των Βρυξελλών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 17 της οδηγίας.**

2) **Το Βασίλειο του Βελγίου καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα.**

Moitinho de Almeida Schintgen Puissochet

Hirsch Macken

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 6 Ιουλίου 2000.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

J. C. Moitinho de Almeida